

Tomislav Ribić

KORNJAČA
U STAKLENCI
ŠUTNJE

disput

Zagreb, 2026.

*Izgovorene riječi su klopka iz koje se teško izade,
neizgovorene su križ koji ćeš nositi.*

Varaždin, lipanj 1959.

U veljači me na zaleđenom prijelazu ceste srušio biciklist i iščašila sam kuk. Uspavana lijekovima u bolničkom krevetu, gubila sam se u preobrazbi. Nisam znala tko stanuje u mo-
me tijelu i hoće li preživjeti.

Moje je tijelo oklop. Obukli su me u kaput kornjače. Sva-
ka me misao koči. Kad misao postane oklop, riječi se polako
rađaju u posteljici straha, njihova jeka tupo odzvanja među
zidovima. Ponekad se boje izaći, zastaju, kotrljaju se u grlu,
preplašeni su puž u napukloj kućici, slina koja ostavlja sre-
brn trag na postelji jutra, izađu li, gube se u prostoru, lome
po zidovima zazivajući moje ime, otpuhne ih vjetar, proguta
otvoren prozor, udari buka s ulice. Riječi plahutaju, lak su
plijen, nespretno se spotiču o riječ koja dolazi ususret. Od-
gajana sam ne postavljati pitanja. Slomljena sam, iščašena
nadajući se brzom oporavku. Tijelo se bori, bol me iscrplju-
je. Osjećam da mi se tijelo mijenja. Doktori šute.

Ponekad oklop nije dovoljan da nas zaštiti ni od nas sa-
mih. Zatečena sam u kovitlacu snoviđenja prošlosti: op-
sjedaju me, prebirem po njima, prepričavam ih sama sebi,
htjela bih raščistiti sve svoje pomutnje, raspravljam sama sa
sobom, propitkujem se.

Moram se osloboditi loših misli. Pokušavam ih preusmjeriti u jučer, bježim od sadašnjosti. Sjene mrtvih izlaze iz zidova i okružuju me prije svitanja, nešto bi rekle, a nemaju usta, ispružene ruke granaju se i stvaraju oklop oko mene. Osluškujem ih, ne ispuštaju zvukove, kruže oko mene, šecu se po stropu, nestanu u ormaru, vrata se, rasprše se. Ponekad su snoviđenja; pokušavaju me udaljiti od stvarnosti. Ptice s mačjim očima dolijeću na prozor, govore prijetećom tišinom. Sat na zidu se topi, pretače vrijeme. Moj je oklop strnište sjećanja dok oblačim tuđe živote.

Čujem majku kako dolazi, donosi mi staru ispisanu bilježnicu, razmrvljene crtice prošlosti, neposložene listiće, nedovršen album sjećanja.

Nespretna sam u oklopu, polako listam stranice, iz bilježnice ispadaju fotografije, crno-bijeli fragmenti prošlosti, slike, lica s fotografija bore se da ih ne proguta zaborav. Iskopavam okrhnutе fragmente postojanja, izbjegavam današnjicu. Želim da danas ode u zaborav, da danas nije danas. Tjeram danas od sebe; da mogu ustati iz kreveta, posula bih ga tamjanom, škropila svetom vodom poput babe Anke; no nema utjehe u praznovjerju. Tijelo me boli. Šutim. Lijek ne pomaže. Doktor okreću glavu, prevrću očima. Oči im ispadaju, ostaju duplje, lica praznih pogleda.

Raskopavam prošlost. Fotografije pričaju priče, šapuću u tišini sobe, bude nemire. Nemire pokrивam nemirima. Traume betoniram traumama. Suvišne riječi zamotavam zavojima i spremam u oklop. Sjene prošlosti neotkriveni su trag postojanja. U bolu kuka gube se misli. Samujem, zažmirim i utonem u postelju, u san, u bijegu od bolova.

Zarobljena sam u oklopu na dug period: ljeto, jesen, zimu, proljeće, ljeto, jesen. Tomica spava pored mene. Star je već mjesec dana. *Kad dođe druga jesen, moći ću koračati s tobom po vrtu, prohodat ćemo zajedno*, šapućem mu. Rekli su da ću možda prohodati i prije, za kojih šest mjeseci, vrijeme hramlje, nosi glavobolju. U bolnici su mi pokazali novi oklop od čvrstog materijala, poput baroknog korzeta, veže se s obje strane. Strah me hvata hladnim poljupcima. Okružena sam staklenim zidovima, sudaram se sama sa sobom.

Tijelo se bori s napadajima bola, užarena lava kola žilama, crijevima, tijelo vibrira, trese se, postaje instrument vlastite destrukcije. Mama rastapa Burove tablete za uganuća i iščašenja, tablete ublažuju bol, plave su boje, donose miris bolnice i bolesti. Čekam da se rastope i da mi stavi navlažene gaze na tijelo. Za to vrijeme čisti mi grudi; gnoje se, razlijeva se žuta lava. Uzima gaze, alkohol, vatu i igle za pletenje kojima ih očisti. Spretna je i snalažljiva. Ljetna vrućina me ubija.

Jučer, danas, sutra samo su oštre kandže vremena koje me ubadaju duboko, do bola.

1959., *kedves** Micika

Kedves Verice, leti vrijeme, govorim sama sebi. Zagreb, bolnica. Časna sestra donosi mi bolnički doručak. Razgovaramo. Njeguje me, čuva. U njezinim sam rukama dijete. Pričam joj o selidbama, stalnim privikavanjima; mijenjam mjesta od četvrte godine.

Teško sam prihvaćala selidbe iz jedne kuće u drugu, iz jednog grada u drugi, iz ulice u ulicu, iz škole u školu, brzo sam se morala privikavati na novu sredinu u vremenu kada sam tražila sebe. Obilježena sam tragovima selidbe i seljenja. Pustim korijenje na jednom mjestu i već me čupaju i odvlače. Sada sam u oklopu. Sele me kao da sam mrtvački sanduk. Iduća je selidba izlazak iz oklopa. Uskrsnuće duha, ako ne i tijela. Nakon izlaska slijedi terapija u Varaždinskim toplicama.

Kedves Micika, kedves Verice, taj starinski čakovečki pozdrav, ushićenje nenadanog susreta u gradu oživljava prošle dane dječje bezbrižnosti. *Kedves Micika, se bu dobro*, tješila je mamu prijateljica Ilonka. *Kedves Micika!*

Godine 1935. počelo je doba selidbe, preseljenja, neizvjesnosti, mama nije očekivala seljakanja, sanjala je život u

* Mađ. – mila, draga.

Čakovcu. Čakovec će ostati san, neostvaren, nada u povratak. Udala se za državnog službenika, a njih vole premještati. Tata je dobio, vojničkim jezikom rečeno, prekomandu na varaždinski sud u lipnju 1935. Mama je dobila čir na želucu, doduše, dvije godine poslije, što je tumačila neizvjesnošću u kojem će mjestu završiti tatine selidbe. Svaki je dan očekivala novu prekomandu. Tati je svaka prekomanda u početku bila otrežnjenje, a njoj trauma.

Subotica, Veliki Bečkerek, Bela Crkva, Požarevac, Split, Čakovec. Varaždin postaje sedma prekomanda Gabrijela Čulinovića, državnog sudskog službenika, kraljevskog sudskog izvršitelja.

Sve se uvijek odvijalo na brzinu. Selimo se. *Kedves Micika*, tješi mamu Prstecova Katica. *Kedves Micika*, tješi je Novakova Terka. Mama je otišla vlakom u Varaždin u potragu za stanom. Postoje pravila za državne službenike: stan mora biti na području grada. Usto mama ima i svoje uvjete: blizina škole i željezničke stanice. Brzo je pronašla stan; Kukuljevićeva ulica broj 26, centar grada, zgrada suda je blizu, dječji vrtić i škola iza ugla, željeznička stanica udaljena manje od deset minuta šetnje. Željeznička stanica važna je zbog stalnih odlazaka u Čakovec. Blizu je korzo, park. U kući je bila smještena prva židovska sinagoga u Varaždinu, služila je toj namjeni sve dok nije sagrađena nova.

Kedves Micika, odlaziš, nije Varaždin na kraju svijeta, u maminim očima iskrile su se riječi oproštaja s prijateljicama. Svaki tjedan vraćali smo se u Čakovec u neki prošli život: k obitelji, prijateljima, frizerki, šnajderici. Vlak je bio vremenski stroj. Tamara je rekla da će ta pretjerana čežnja prestati, prestići će je vrijeme. Dio djetinjstva ostao je kao odrezan škarama. *Kedves Verice*, dopire glas iz dubine želuca prošlosti i tutnji u uhu.